

Afwegingskader initiatieven en maatregelen inrichting en gebruik openbare ruimte in de anderhalvemetersamenleving

Inleiding

De maatregelen die horen bij de intelligente 'lockdown' in verband met het coronavirus worden gedoseerd losgelaten. Dit betekent nu al dat mensen meer naar buiten gaan en het drukker gaat worden op straat. Belangrijk uitgangspunt voor de komende tijd is de inrichting en het gebruik van de publieke ruimte in de anderhalvemetersamenleving. Waar voor de crisis de druk op de openbare ruimte al hoog was, is die in een anderhalvemetersamenleving fors groter. We zullen daarom op korte termijn creatieve oplossingen moeten vinden om met de schaarse openbare ruimte in de stad om te gaan. Dit geldt natuurlijk de binnenstad, maar even goed de andere wijken. Dat kan bijvoorbeeld door drukte te spreiden: in de tijd (spitstijd vermijden), in ruimte (gebieden, routes) en van doelgroepen.

Het is belangrijk dat iedereen zich realiseert dat ruimte een schaars goed is, en dat daardoor lang niet alles kan. Om premier Rutte te citeren: "Wat mág, is onder de voorwaarde dat het ook kán."

In dit afwegingskader zijn uitgangspunten geformuleerd op basis waarvan activiteiten, initiatieven en maatregelen op hun wenselijkheid, haalbaarheid en hun onderlinge prioritering kunnen worden gewogen. Het bevat niet de te nemen maatregelen zelf. Op basis van dit afwegingskader volgen de komende dagen en weken concrete uitwerkingen. Het afwegingskader vormt een leidraad voor organisaties, bedrijven, burgers en de ambtelijke organisatie bij het zoeken naar oplossingen.

Dit is de eerste versie van het afwegingskader. Aanpassingen van de Noodverordening of beëindiging daarvan op een gegeven moment en nadere inzichten op basis van ervaringen in de praktijk op weg naar 1 juni, 1 juli en daarna kunnen leiden tot nieuwe versies van dit kader.

Juridisch Kader

In het kader van de coronabestrijding is er een noodverordening vastgesteld door de voorzitter van de Veiligheidsregio (VRU), op grond van artikel 39 van de Wet op de veiligheidsregio's. Zo zijn samenkomsten op dit moment niet toe gestaan, dienen groepen van drie of meer personen in de openbare ruimte 1,5 meter afstand te houden en wordt een aantal regels voor terrassen in de Noodverordening opgenomen. Daarnaast heeft de voorzitter van de VRU de bevoegdheid om bijvoorbeeld gebieden af te sluiten indien er op deze locaties niet of niet in voldoende mate de 1,5 meter afstand in acht wordt genomen.

De maatregelen die in het kader van de inrichting van de openbare ruimte worden genomen dienen uiteraard in lijn te zijn met de geldende Noodverordening en de daaruit voortvloeiende regionale handhavingsstrategie. De maatregelen die betrekking hebben op de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte vallen veelal onder de reguliere regelgeving, bijvoorbeeld voor verkeersmaatregelen. In die gevallen is handhaving een gemeentelijke aangelegenheid. Handhaving van de regels uit de Noodverordening (zoals de 1,5 meter norm) is echter een zaak van de voorzitter van de Veiligheidsregio.

Uitgangspunten

Tegen deze achtergrond vormen de volgende uitgangspunten de basis voor verder uit te werken maatregelen in Utrecht. Deze maatregelen worden altijd gezien in het licht van de landelijke richtlijnen, zoals 1,5 meter afstand houden en het vermijden van drukte. Deze uitgangspunten kunnen naar aanleiding van nieuwe richtlijnen, ervaringen, creatieve inzichten en monitoring worden aangepast. Uitgangspunten en maatregelen zijn tijdelijk, afhankelijk van de duur van de crisis en de inzichten die daarin worden opgedaan.

Als start zijn voor nu de volgende uitgangspunten geformuleerd:

1. *Gezondheid, veiligheid en toegankelijkheid staan voorop*
2. *Voetganger en fietser krijgen prioriteit*
3. *We kiezen in de eerste plaats voor verplaatsen en daarna voor verblijven*
4. *We faciliteren waar het kan en reguleren waar nodig*
5. *We gaan de schaarse ruimte eerst herverdelen, zo nodig herinrichten*
6. *Monitoring is de basis voor het nemen van maatregelen*

1. Gezondheid, veiligheid en toegankelijkheid staan voorop

Gezondheid en veiligheid staan natuurlijk voorop. De landelijke richtlijnen vormen daarvoor een belangrijke basis. Daarbij is extra aandacht nodig voor toegankelijkheid voor iedereen, zodat ook mensen met een beperking zich veilig kunnen verplaatsen. Bij toegankelijkheid hoort ook het begrijpelijk en helder communiceren van de maatregelen: hoe duidelijker en logischer ze zijn, hoe beter ze worden nageleefd.

2. Voetganger en fietser krijgen prioriteit

Daar waar ruimte schaars is, om te beginnen in de binnenstad maar ook in andere (winkel)gebieden in Utrecht, staan voetgangers op de eerste plaats. Vervolgens geven we volgorde prioriteit aan fietsers, OV en auto's. Voetgangers en fietsers faciliteren we omdat ze de minste ruimte innemen en kwetsbaar zijn in de anderhalvemetersamenleving. De auto krijgt in de stad een lagere prioriteit omdat deze relatief veel ruimte vraagt in de anderhalvemetersamenleving. De auto moet wel gebruikt kunnen worden door mensen met vitale beroepen.

Als er keuzes gemaakt moeten worden om ruimte te scheppen, kan dat op een aantal plekken leiden tot het ruimtelijk moeten combineren van verkeersstromen, specifiek fiets en OV. Het behoud van de snelheid en betrouwbaarheid van het OV achten we van groot belang. Echter door het teruglopen van de vervoerscapaciteit van het OV verwachten we dat veel mensen (tijdelijk) zullen overstappen op andere vervoersmiddelen als fiets en auto. Hierbij willen we in de stad de fiets voorrang geven. Wanneer het nodig is om fietspaden af te sluiten ten behoeve van ruimte voor voetgangers, dan staan we fietsen op de rijweg of busbaan toe en voeren we een maximumsnelheid van 30 km/u in. Daardoor kan voor de duur van deze maatregel de snelheid en de betrouwbaarheid van de OV-dienstregeling in het gedrang komen. Hierover treden we tijdig in overleg met de provincie.

Wat betekent dit in de praktijk

We onderkennen dat ook de auto in deze tijden zeer aantrekkelijk kan zijn, maar de veiligheid van de één mag niet ten koste gaan van de veiligheid van de ander. Meer auto's in de stad leiden tot een afname van de oversteekbaarheid van wegen. En dat levert fietsfiles en wachtende voetgangers bij verkeerslichten op. Als uit monitoring blijkt dat het te druk wordt, bijvoorbeeld door het ontstaan van fietsfiles, maken we keuzes. In dat geval faciliteren we de automobilititeit voor vitale beroepen en functies (logistiek, doelgroepenvervoer, taxi), bijvoorbeeld met beperkte toegang of door het toewijzen van parkeerplaatsen aan specifieke doelgroepen. Voor andere Utrechters die de auto gebruiken, betekent dat mogelijk dat ze tijdelijk op grotere afstand tot hun bestemming (bijvoorbeeld de binnenstad) moeten parkeren.

Maatregelen om het doorgaand autoverkeer of het aantal parkeerplaatsen te verminderen kunnen noodzakelijk zijn om ruimte te creëren voor voetgangers en fietsers. Deze maatregelen gelden niet voor het OV, met uitzondering van het bovengenoemde mogelijk gezamenlijke gebruik van weg of busbaan door fietsers en OV.

3. We kiezen in de eerste plaats voor verplaatsen en daarna voor verblijven

Iedereen moet veilig naar de markt, de supermarkt of een winkel kunnen, naar zijn of haar baan (nu nog alleen in een vitale functie), naar school of gewoon naar buiten om een frisse neus te halen. Deze bewegingen faciliteren we door er op straten en stoepen fysiek ruimte voor te maken. We faciliteren met voorrang verplaatsingen op beperkte afstand, zoals boodschappen doen in de directe omgeving. Als we mogelijkheden zien om de ruimte slim te verdelen, bijvoorbeeld door voor bepaalde functies gebieden toe te wijzen, dan heeft dat de voorkeur. Daarbij wordt ook gekeken naar verleiden door te spreiden in tijd en in plaats. Als we echter bij de verdeling van de schaarse ruimte moeten kiezen, gaat het kunnen verplaatsen (brede trottoirs) boven het verblijven (gebruik bankjes en dergelijke).

Het verblijven in de openbare ruimte is voorlopig nog beperkt door de landelijke richtlijnen: we delen met elkaar de ruimte en het groen maar wel met 1,5 meter tussenruimte. Op korte termijn worden naar verwachting de mogelijkheden voor bijeenkomsten en verblijven verruimd (bijvoorbeeld het openen van terrassen). We zullen bij verruiming waar nodig komen met nadere mogelijkheden en richtlijnen voor verblijven in de publieke ruimte. Zo mogelijk creëren we dan ook extra verblijfsruimte door specifieke plekken aan te wijzen waar activiteiten kunnen plaatsvinden, zoals voor markt, kiosk, horeca, cultuur en sport.

4. We faciliteren waar het kan en reguleren waar nodig

Uitgangspunt blijft dat we verplaatsingen en verblijven in tijd en locatie zoveel mogelijk willen spreiden, om pieken in de drukte die plaatselijk kan optreden te vermijden. Dat doen we onder andere door bezoekers te stimuleren om drukke tijdstippen en drukke plekken te vermijden en forenzen te verleiden om zoveel mogelijk buiten de spits te reizen.

Nu de landelijke boodschap is veranderd van 'blijf zoveel mogelijk thuis' naar 'vermijd drukte', wordt inwoners, ondernemers en bezoekers op verschillende manieren verzocht om buiten de drukke tijden te winkelen en bij voorkeur niet op drukke plekken te komen. Daarbij vertrouwen we erop dat iedereen, mens en bedrijf, zijn verantwoordelijkheid neemt om de drukte uit de weg te gaan. Alleen dan kunnen we de schaarse ruimte succesvol verdelen.

Het is belangrijk voor iedereen om zich te realiseren dat de gemeente over de openbare ruimte gaat en dat de gemeentelijke maatregelen gericht zijn op het zo goed mogelijk gebruiken van die openbare ruimte. Het reguleren van de drukte in private ruimtes, zoals van bedrijven, is een rol en verantwoordelijkheid van die private partijen zelf. We verwachten van bedrijven dat ze zich houden aan de richtlijn om waar dat kan medewerkers thuis te laten werken, om zo onnodige belasting van OV en weg te voorkomen.

De gemeente monitort continu waar zich problemen voordoen, om vervolgens met (aanpassing van) maatregelen alsnog het doel, het vermijden van drukte, te realiseren. Dit sluit aan bij de regionale handhavingsstrategie, die uitgaat van eigen verantwoordelijkheid en het aanspreken van inwoners en ondernemers en pas in laatste instantie van repressief optreden. Bovendien is er onvoldoende capaciteit om alles door handhaving te reguleren. Wij geloven veel meer in het voorkomen van risico's door de juiste (fysieke) maatregelen en goede voorlichting.

Economische activiteiten zijn van wezenlijk belang voor de welvaart van de stad. Ook cultuur en sport zijn van wezenlijk belang voor het welzijn ervan, daarom wordt aan de verschillende activiteiten waar mogelijk ruimte gegeven, met in achtname van de in dit afwegingskader geformuleerde uitgangspunten. De openbare ruimte moet zodanig ingericht worden dat deze goed functioneert voor de anderhalvemetersamenleving, met zo min mogelijk obstakels of hindernissen voor voetgangers en fietsers. De ruimte die overblijft kan gebruikt worden voor recreatie en economische activiteiten. Initiatieven van private partijen die voldoen aan de uitgangspunten en ten dienste staan van de anderhalvemetersamenleving faciliteren wij, bijvoorbeeld als het gaat om het waar gewenst aanbrengen van markeringen in de openbare ruimte ten behoeve van wachtrijen voor winkels.

Voor activiteiten die naar verwachting

g vanaf 1 juni zijn toegestaan komen wij zoals gezegd voor die datum met nadere uitgangspunten en mogelijkheden, passend binnen dit afwegingskader.

We faciliteren fietsparkeren in de stad, ook als dit op plekken (tijdelijk) ten koste gaat van een aantal autoparkeerplaatsen. Vanzelfsprekend worden parkeerplaatsen voor mindervaliden ongemoeid gelaten. Fietsparkeren wordt zo ingericht en gereguleerd dat de doorgang op trottoirs en in winkelzones voor de voetgangers zo goed mogelijk verzekerd is. Dat kan ertoe leiden dat het stallen van de fiets op enige afstand van de bestemming noodzakelijk is.

5. We gaan de schaarse ruimte eerst herverdelen, zo nodig herinrichten

We bereiden snelle, tijdelijke/omkeerbare en relatief eenvoudige maatregelen voor, waarbij expliciet gebruik wordt gemaakt van gedragskennis en aandacht wordt besteed aan duidelijkheid voor iedereen: hoe zorgen we ervoor dat mensen de maatregelen zoveel mogelijk accepteren en opvolgen, als logisch in het licht van deze crisis?

De maatregelen zijn mede gezien de tijdelijkheid niet primair gericht op een volledige herinrichting van straten of pleinen maar waar mogelijk wel op een tijdelijke herverdeling, bijvoorbeeld door parkeerplaatsen tijdelijk te bestemmen en geschikt te maken voor terras of fietsparkeren. Daarbij zijn we met markeringen, borden en andere communicatie-uitingen terughoudend. We doen vooral wat strikt noodzakelijk is.

De openbare ruimte moet vanzelfsprekend verkeersveilig, verblijfsveilig, leesbaar en overzichtelijk blijven, zodat mensen begrijpen welk gedrag er van ze wordt verwacht. De maatregelen die we

uitvoeren liggen zoveel mogelijk in het verlengde van het bestaande gedrag van mensen en moeten ook weer snel gewijzigd kunnen worden als de voorschriften of de situatie daartoe aanleiding geeft. Waar mogelijk halen we voor de toekomst geplande (herinrichtings)maatregelen die een positieve bijdrage leveren aan de anderhalvemetersamenleving naar voren.

De volgorde van toe te passen maatregelen is als volgt:

- 1) Eigen verantwoordelijkheid en gezond verstand van mensen (houd anderhalve meter afstand en vermijd drukte).
- 2) Spreiding in ruimte, gebieden en tijd.
- 3) Beter benutten van de bestaande openbare ruimte (verwijderen van belemmerende objecten, waaronder ook hinderlijk gestalde fietsen, instellen van eenrichtingverkeer voor voetganger en fietser).
- 4) Eerst gebruiken aangrenzende ruimte (herverdelen, bijvoorbeeld tijdelijk opheffen van parkeerplaatsen), daarna zo nodig herinrichting.
- 5) Mengen verkeersstromen (vooral fiets en OV), zo lang de intensiteit dat toelaat (extra monitoring noodzakelijk) en altijd in combinatie met een maximum snelheid van 30 kmh.
- 6) Afsluiten voor autoverkeer, eventueel fietsverkeer of zelfs voetgangers, wanneer de veiligheid in het gedrang komt.

6. Monitoring is de basis voor het nemen van maatregelen

Alleen op basis van continue en zorgvuldige monitoring kan de effectiviteit van genomen maatregelen worden beoordeeld, evenals de naleving en de handhaafbaarheid ervan. De monitoring betreft zowel de inrichting van de openbare ruimte en de aanwijzingen voor het gebruik ervan als het gebruik zelf. Lokale waarnemingen worden daarbij vergeleken met regionale en landelijke signalen als extra informatie over wat wel of niet werkt of wat aandachtspunten zijn die extra aandacht behoeven. Op basis van de uitkomsten van de monitoring kunnen maatregelen worden aangepast of kunnen extra maatregelen worden genomen.

Utrecht 19 mei 2020